

R. P. Thomæ Tamburini Ë Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

2. Divortium ex causa adulterij carnalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

8. At, si impedimentum dirimens fuit ignoratum à sponso, vel ab altero ex ipsis, quid iuris.

Respondeo, cum Sanch. l. c. si ab utroque fuit ignoratum, non amittit medietatem dictam sponfa, quia cum inculpate gravamen pudoris per osculum, vel copulam senserit, non est destrandanda illius compensatione, quæ per dictam dimidietatem donatorum fit. Si item fuit ignoratum à sponfa, quamvis cognitum à sponso, eandem medietatem etiam debet acquirere, quia, pari modo, sine culpa, gravamen passa est. Si denique è contra ignoratum fuit impedimentum à sponso, cognitum autem à sponfa, nihil ipsa acquirere, sed totam sponfalitatem largitatem restituere sponso debet, quia, ut dictum est, culpa sponse favere iura non debent.

9. Nota quartò, ut largitas prædicta habeat effectum transferendi dominium in sponfam medietatis donatorum, satis esse, si dictum osculum, vel copula intervenierit, sive ante dictam largitatem, sive postea; par enim gravamen, & ruborem in utroque tempore patitur Sponfa.

CAPUT III.

De Dissolutione Cohabitationis, & Tori, hoc est, de Divortio.

Explicatis obligationibus conjugum ex eorum conjunctione provenientibus, admonet jam ad ea declaranda procedere, quæ ad eorumdem quasi dissolutionem pertinent, id est, ad divortium, quod jam facio.

§. I. Quid, quod duplex, & quando licitum sit Divortium?

1. Non est hic sermo de dissolutione vinculi matrimonii, de hac enim dictum est *matr. 3.* Sed de ejus dissolutione, quoad torum, & cohabitationem, remanente vinculo. Id, quod valde diversum est, ut ex *ibidem* dictis patet. Separatio autem hæc quoad torum, & cohabitationem, tunc vocatur divortium, quando est perpetuum, juxta Textum, *l. Divortium. ff. de divortio*, in quo dicitur: *Divortium non est verum, nisi, quod animo constituenda perpetua separationis sit.* Nihilominus, si perpetuum non sit, sed ad tempus, vocatur etiam, quamvis minus propriè, divortium.

2. Porro, ut tota ejus tractatio ordine ipso docendi clarior fiat, duo erunt separatim explicanda. Alterum, quando nam illud licitum sit? sive loquamur de perpetuo, sive temporaneo. Alterum quoniam effectus pariat De quibus distinctionem in paragraphis sequentibus: nunc autem juvabit unum eadem duo sub compendiosa explicatione complecti, ut vno aspectu totam doctrinam mox latius agendam comprehendamus.

3. Quoad prius, sic statue: Divortium perpetuum est licitum tantummodo propter adulterium alterius conjugis: Divortium verò ad tempus licitum est propter alias causas quæ in univèrsam ad illam reducuntur, scilicet ad grave periculum, sive animæ, sive corporis, sive famæ; in particulari autem sunt tres hæresis alterius conjugis, sollicitatio ad peccatum, quam alter alteri facit, sive vitia ejusdem. Ratio prædictæ diversitatis est, quia divortium propter adulterium fundatur in eo, quod per illud delictum fides conjugis absolute frangitur, ergo fides illi amplius absolute non debetur. Adde, absolute Christum Dominum ejusmodi separationem concessisse, dum dixit *Matth. 19. Quicumque dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, machatur.* Dimissio autem absolute data perpetua est.

4. At verò divortium ad tempus propter tres illas causas fundatur in eo, quod non obligatur quis ad commorandum cum altero, à quo tanta mala patitur, utique, dum illa patitur. Cum ergo, si conjux cum effectu

emendetur, & quando est necessarium, securitatem det, non patitur amplius alter mala illa, obligabitur admittere conjugem, unde fiet, ut divortium perpetuum non sit. Circa causam verò hæresis erit adnotanda quedam distinctio, quam *infra* ponam §. 7. n. 5.

5. Quoad posterius, unus est præcipuus effectus (nam minus principales paulò *inferius* attingentur) ut conjux innocens, postquam legitime diverit, proprio dicto divortio, scilicet perpetuo, possit, si velit, Ordines sacros suscipere, vel solemnem Professionem in Religione, vel votum simplex castitatis in sacro emittere. At, si diverit per divortium impropiè dictum, scilicet ad tempus, hæc non possit. Ratio discriminis est, quia si separatio perpetua est, non habetur, unde impediri possit conjux innocens à susceptione boni alterius status ex se perpetui; Verum, si separatio perpetua non est, habetur, unde impediatur, nam transacto eo tempore, conjux suum conjugem repetere debet. Inducatur autem transisse tempus, quoties emendatur, ut dictum est, conjux. Illud nota, si quando nulla spes adest ejusmodi emendationis, posse innocentem status illos perpetuos suscipere, sed id non est per se ex vi divortii, sed ex vi defectus dictæ spei, ut *infra* explicatius dicendum erit.

Hic veluti in compendium hoc initio, ad faciliorem doctrinam, explicatis, eadem suo Ordine in sequentibus repetamus, & illustremus.

§. II. Divortium licitum est ex causa adulterij.

Vbi:

Cujusnam adulterij?

1. Quod licitum sit divortium, scilicet separatio perpetua, quoad torum, & cohabitationem ob adulterij crimen, certum est ex fide, ut constat ex *Matth. 19.* Certum etiam est ex lumine naturæ, quia frangenti fidem, fides servanda in eodem contractu non est, ut docemus omnes.

2. Quoniam verò æqualis fides utrique conjugi debetur, pares in hoc sunt conjuges, nec potest, sive lege, sive consuetudine introduci, ut divortium celebrari queat ob adulterium vxoris, non verò ob adulterium viri; Dixi (esse pares in hoc) nam in criminalibus pares non sunt. Cum enim in Republica majus dedecus existimetur asferre adulterium vxoris, quam viri, ideo vir criminaliter accusare uxorem adulteram potest, non verò vxor virum adulterum. Sed prosequamur cetera, in quibus sunt pares.

3. Rursus, ergo, quia fracta fide, absolutum jus habet innocens ad recedendum, ideo, quocunque elapso tempore, C. *Admonere*, §. 2. celebrare conjux innocens divortium poterit, nisi forte is remiserit, vel quid acciderit, propter quod dicitur innocens ejusmodi jus amiserit, de qua re mox §. seq.

Quid hic veniat nomine adulterij?

4. Tota difficultas hic in eo versatur, ut videamus, quidnam intelligatur nomine adulterij, ad hunc effectum diverendi; nam ad effectum deponendi illud sacramentaliter apud Confessarium, diximus in *opusc. meib. Confess. lib. 2. cap. 7. §. 6.*

5. Breviter, Affero primò, nomine adulterij hæc intelligi copulam carnalem consummatam, sive naturalem, sive sodomiticam activam, vel passivam, sive etiam bestialem. Ratio univèrsalis est, quia tunc frangis conjugii fidem, quando tuam carnem, quam illi vni conjugi promiseras, dividis cum aliis; at dividis, cum copulam consummatam habes cum dictis. Ita cum communi Sanch. *lib. 10. matr. d. 4. n. 3. & 4.* de copula sodomitica, ita expressè S. Th. Sà, Henriq. Hurt. & innumeri apud Leand. *d. 26. matrim. q. 11.* alique, unde, propter paritatem rationis, idem dicere cum aliis debemus de bestialitate.

6. Scio Pontium, *lib. 9. cap. 16. num. 5.* quem sequitur Averla *q. 23. matr. sect. 1. v. Hinc tandem*, excludere sodomiam

miam (& sanè propter puritatem suæ rationis deberet etiam excludere bestialitatem) quia, inquit, divisio carnis non per infusionem seminis in alienam carnem, sed propter mixtionem seminis in semine, seu cum carne alterius in vase apto ad generationem, id, quod in sodomia non contingit, scio, inquam, hoc, sed, quia ipsemet Pontius *loc. cit.* tandem fatetur, in praxi excipiendum esse operationem communem, ab ea nobis recedendum non erit.

7. Quid de Sodomia cum propria vxore?

Respondeo, hanc *puro*, non venire hic nomine adulterii, quia verè tunc non est perfecta divisio cum alterius carne, ita cum communi Sanchez *l.c.* Efflet tamen sufficiens causa divortii temporalis, quando conjux alium sollicitaret ad ejusmodi peccatum, juxta ea, quæ mox dicemus §. 7.

8. Altero secundò, tactus impudicos, oscula, pollutionem ipsius conjugis extra vas, etiam procuratam alienis manibus, seu instrumentis, immò, & copulam sine seminis emissionem non intelligi hic nomine adulterii, quamvis hæc fiant cum animo perveniendi ad adulterium. Ratio horum omnium est, quia hi non sunt actus perfecti contra datam fidem, cum non dividant carnem conjugis cum alterius carne, nam propter eandem rationem, nec nomine adulterii hic venit copula cum femina mortua, quia illa non est vera caro, sed veluti statua lapidea. Ita Sanch. Filliuc. Bonac. alique apud Leandr. *loc. cit. quæst. 8. §. 9. & 10.*

9. Dictum est semper (*hic*) nam cæterum in ordine ad Confessionem esse ejusmodi peccata, adulterii, in *met. Confess. l. 2. c. 7. §. 6. & rursus l. 7. in Decal. c. 3. §. 1. docui, ut monui n. 4.*

§. III. Casus quinque, in quibus non est licitum Divortium, quamvis adsit causa Adulterii.

ADULTERIUM VTRIVSQUE.

1. PRIMUS casus est, quando uterque conjux adulterium commisit, tunc enim, quia delicta compensantur, neuter ex conjugibus poterit divertere. Idque verum est, etiam si unus conjugum plura, vel publice, alter vnum, vel occultè adulterium commiserit, & etiam si unus per sodomiam, alter per fornicationem, & etiam si unus se emendaverit, scilicet non amplius adulteretur, alter verò (sed admonitus, ut desistat) persistat tamen in adulterando. Ita Doctores citati, & ratio est, quia, posita fidei fractione, semper locum suum habet jus compensandi, etiam contra emendatum, donec conjux innocens injuriam remittat, de qua remissione *mox num. 16.* Illud (admonitus, ut desistat) vide fassus apud Sanchez *lib. 10. matr. d. 7. Coninch. d. 35. d. 2. Avers. loc. cit. sect. 4. v. Quintò*, aliisque.

2. Hæc autem intelligenda sunt, si ante peractum divortium uterque adulteretur. Sed quid, si celebrato jam divortio ob adulterium unius, deinde alter, qui fuerat innocens, adulteretur & ipse, obligabitur hic alteri reconciliari ex eo, quod sic compensentur duo dicta adulteria?

3. Obligari tenet Coninch. *l.c.* G. Hurt. *d. 1. de matr. diff. 3. num. 1.* Leandr. *d. 26. matr. quæst. 23.* Avers. *quæst. 23. matr. sect. 4. v. Septimò* Sanch. *lib. 10. matr. d. 9. n. 30.* citans S. Thom. aliosque. At Sanch. sustinet, non obligari, nisi post sententiam, quâ Iudex cogat fieri reconciliationem, ob periculum fornicationis, quod ex illa separatione confurgit.

4. Verum, sententia Coninch est à nobis approbanda. Ratio est, quia, quamvis, post divortium factum, fidem frigerit, conjux, quia antea fuerat innocens, iam tunc est nocens, ergo alter jam acquirit jus compensandi.

5. Quid fiet, si post divortium, conjux innocens ritè solemnem professionem emisit, & post professionem adulteraverit, an scilicet reddendus sit conjugi volenti recompensationem? Dicam §. 8. n. 8.

Adulterium unius, sed altero consentiente.

6. Secundus casus est, si conjux adulterium committat, consentiente alio conjuge (quod dicitur, *conjuges*, qui cognoscit *conjugum*. Ratio autem est, quia uterque tunc delinquit, alter per adulterium, alter per lenocinium, æquitas non vult, ut alter jure suo cetero non item, ita Sanch. Pont. Castropol. *l.c.* & ceteri hiter.

7. Consentit autem secundum eodem, quod dicitur Avers. *quæst. 23. matr. sect. 3. v. Quintò*, conjux, si consentit, sive tacite, non impediendo, cum possit.

8. Inquires: Si vir neget alimentum uxori, si tamè ipsa sibi de aliquo amatore provideat, censetur consentire uxoris adulterio, & consequenter pariter licitorum compensationem, cadere à jure diverendi.

9. Respondeo: Sanch. *l.c.* d. 6. Pont. *lib. 9. c. 17. G. Hurt. d. 1. diff. 3. n. 12.* alique citantes aliquos juris finit, non cadere, quia id non est consentire adulterio, sed fornicationi, tunc remota adulterio, re. Exciunt, nisi animo, ut mulier fornicetur, ut dicitur, nam tunc jam consentit adulterio, & consequenter à suo jure diverendi cadet.

10. At S. Thom. Aug. Covar. alique apud Avers. *v. At ex opposito*, citantes, & ipsi quoddam ius, sustinent, quia cum conjux sufficienter tunc sit constitutus in injuriam, videtur etiam esse causa, unde adulterium quatur, quare non debet ex sua malitia ejusmodi in commodum reportare, & jus diverendi remanere.

11. Mihi videtur excipienda distinctio Avers. *l.c.* Cohærenter, nam illa injuria, si solitarie sumatur, non sufficiens est ad adulterium, non sufficiens, potest autem citum quidem consensum, quando vir rationabiliter prævidet, uxorem fornicaturam, quando prævidet, ut certe prævidere debet, quia aliquo modo subiacet huic fornicatione uxoris, & tamen ad injuriam non desistit, cum certò desistere obligetur, tunc à jure se separandi merito excidit; qui, cum foret ipse coram habere debeat, si ea, tam gravem injuriam sexui fragili asserat, jam sufficientem causam dandi adulterii, & consequenter tacite consentire, censetur.

12. Atque ex data distinctione, Textus, quæst. utraque sententia, satis conciliari poterunt.

Adulterium materiale, id est, vacans culpa adulterii.

13. Tertius casus: Quando adulterium vacat ad adulterium culpâ, jus diverendi alteri conjugi non datur. Merito quidem, quia non est plene datus quis potest dicta, seu conjuncta ejusmodi delicto sine faciente vera culpa talis delicti. Exempla sunt, si conjux dormit, prudenter putans suum conjugem obdormire, & per ignorantiam invincibilem, credens quis hunc esse, ad illam accedat; si per vim omnino absolutam conjux adulterium committit, & cum his enim, & similibus casibus, cum sit involuntaria ratio adulterii, rationem, quæ ex formali adulterio consequitur, ad conjugem æquum non est.

14. Quid, si per metum gravem? Respondeo: Sylvester, alique, & eos citans Avers. *d. 9. 2. sect. 3. v. Tertio*, dicunt, adulterium ex metu committitur non dare alteri diverendi jus, quia, ad hunc effectum est perinde, ac si adfuerit vis, & absoluta coactio, adeo dem metus tanti mali excusare debet à potestate, de qua agimus.

15. Verum, Sanch. Coninch. Rebell. quos citat, deinde Gasp. Hurt. *d. 1. matr. diff. 3.* docet, dare jus diverendi, quia metus voluntarium per se, & absolutum, non habet, quæ culpam non tollit. Utrumque probabiliter dicitur esse, judico.